

NƏCƏF MÜSEYIBLI
AMEA Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun aparıcı elmi işçisi
Tarix üzrə fəlsəfə doktoru
E-mail: Necef_museyibli@mail.ru

LEYLATƏPƏ MƏDƏNİYYƏTİNƏ AID QALAYERI YAŞAYIŞ MƏSKƏNİNİN DAŞDAN ƏMƏK ALƏTLƏRİ

Açar sözlər: Xalkolit, daş alətlər, dən daşları, obsidian, çaxmaq daşı

Ключевые слова: Халколит, каменные орудия, зернотерки, обсидиан, кремь

Key words: Chalcholit, stone tools, hand-millstones, obsidian, flint

E.ə. IV minilliyin əvvəlinə aid Qalayeri yaşayış məskəni Qəbələ rayonunda beynəlxalq aeroportun ərazisində yerləşir. Xalkolit dövrünün Leylatəpə mədəniyyətinin digər abidələri kimi Qalayeri də mənşə etibarilə Ön Asiya ilə bağlıdır. Burada 2012 – 2013-cü illərdə aparılan arxeoloji tədqiqatlar nəticəsində abidənin Şərqi Anadolunun son xalkoliti ilə əlaqəli olduğu və həmin ərazilərdən Cənubi Qafqaza miqrasiya etmiş əhali tərəfindən yaradıldığı müəyyən edilmişdir.

Qalayerində aşkar edilmiş çoxsaylı arxeoloji materialların bir qismini müxtəlif cinsli daşlardan hazırlanmış əmək alətləri təşkil edir. Çay daşlarından və müxtəlif məsaməli daşlardan dən daşları, sürtkəclər və s. tipli alətlər hazırlanmışdır.

Daş məmulatının böyük əksəriyyətini obsidiandan və çaxmaqdaşından hazırlanmış alətlər təşkil edir. Qara, şəffaf, qırmızı-qəhvəyi və gümüşü obsidiandan, eyni zamanda çaxmaq daşından hazırlanmış alətlər tipoloji-funksional baxımdan olduqca zəngindir. Təsadüfi istisnalar nəzərə alınmazsa bütün alətlər lövhə üzərindədir. Leylatəpə mədəniyyətinə aid digər abidələrdən fərqli olaraq Qalayerində çoxfunksiyalı alətlər daha çoxdur. Qaşovlar, sıyrığallar, yonqarlar, iskənələr və s. alətlər aşkar edilmişdir.

Gümüşü obsidiandan hazırlanmış alətlər Leylatəpədə (1) və Böyük Kəsikdə də aşkar edilmişdir. Lakin Qalayerində onların sayı daha çoxdur.

Qalayeri felzit cinsli daşdan alətlərin aşkar edildiyi eneolit dövrünə aid bizə məlum olan yeganə abidədir. Bu daşdan da, obsidian və çaxmaqdaşından olduğu kimi, lövhəşəkilli alətlər hazırlanmışdır.

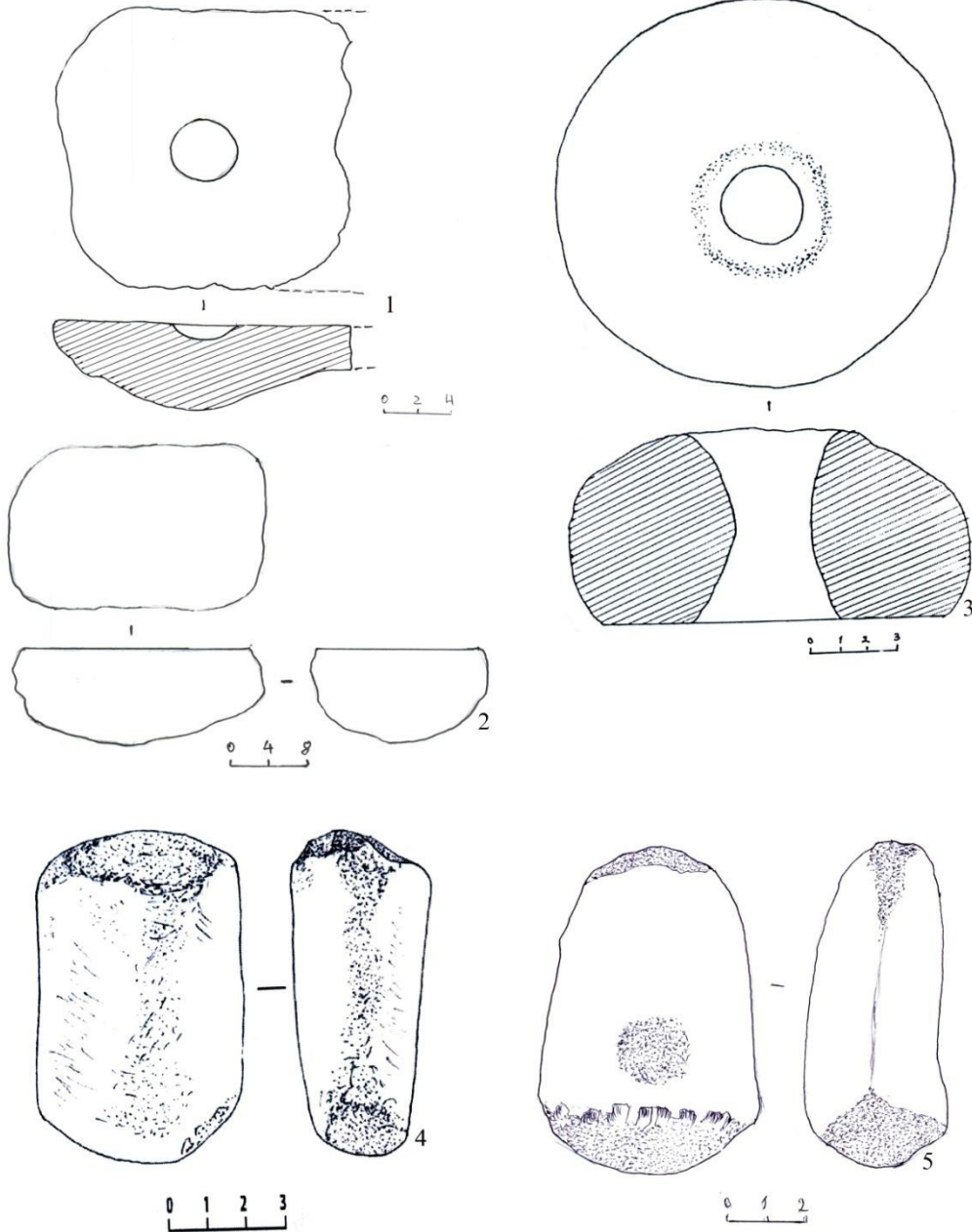
Yaşayış yerində mezolit və erkən neolit tipli mikrolitlər, yonqarlar, iskənələr və yastı nukleuslar aşkar edilmişdir. Belə tapıntılar Ön Asiya xalkoliti, Leylatəpə və Maykop mədəniyyətləri üçün səciyyəvidir (2; 4).

Çay daşlarından alətlər

Qalayerində çoxsaylı dən daşları aşkar edilmişdir (Tablo I, 1-2). Bunlar boz rəngli məsaməli daşlardan olub uzunsov, oval və bəzən dairəvi formalıdırlar. Bəzi hallarda iri ölçülü dən daşları aşkar edilmişdir ki, onların ortası uzun müddətli istifadə nəticəsində çökəlmiş və daş qayıqvari formaya düşmüşdür. Dən daşlarının bir qisminin işlək səthində 3-5 sm diametrlə oyuqlar düzəldilmişdir (Tablo I, 2). Bu oyuqlar dən daşlarının ikinci istifadəsi ilə bağlı deyil. Belə dən daşları Leylatəpə mədəniyyəti üçün səciyyəvi olub Böyük Kəsikdə və Şimali Qafqazdakı Leylatəpə – erkən Maykop tipli Natuxayevski yaşayış yerində aşkar edilmişdir (3; 5). Bundan əlavə, abidədən sürtkəclər, həvəng dəstələri və digər daş alətlər aşkar edilmişdir (Tablo II, 4-5).

Maraqlı tapıntılardan məsaməli daşdan hazırlanmış bir neçə konusşəkilli daş alətləri qeyd etmək lazımdır (Tablo I, № 3). Onların bir tərəfi yastı, digər tərəfi isə qabarıqdır. Mərkəzi hissədən ikitərəfli dəşik açılmışdır. Belə alətlərin ən yaxın analoqu Böyük Kəsikdən

Tablo I

məlumdur və onların dulus çarxının detallı olması istisna deyildir (3).

Obsidiandan hazırlanmış alətlər

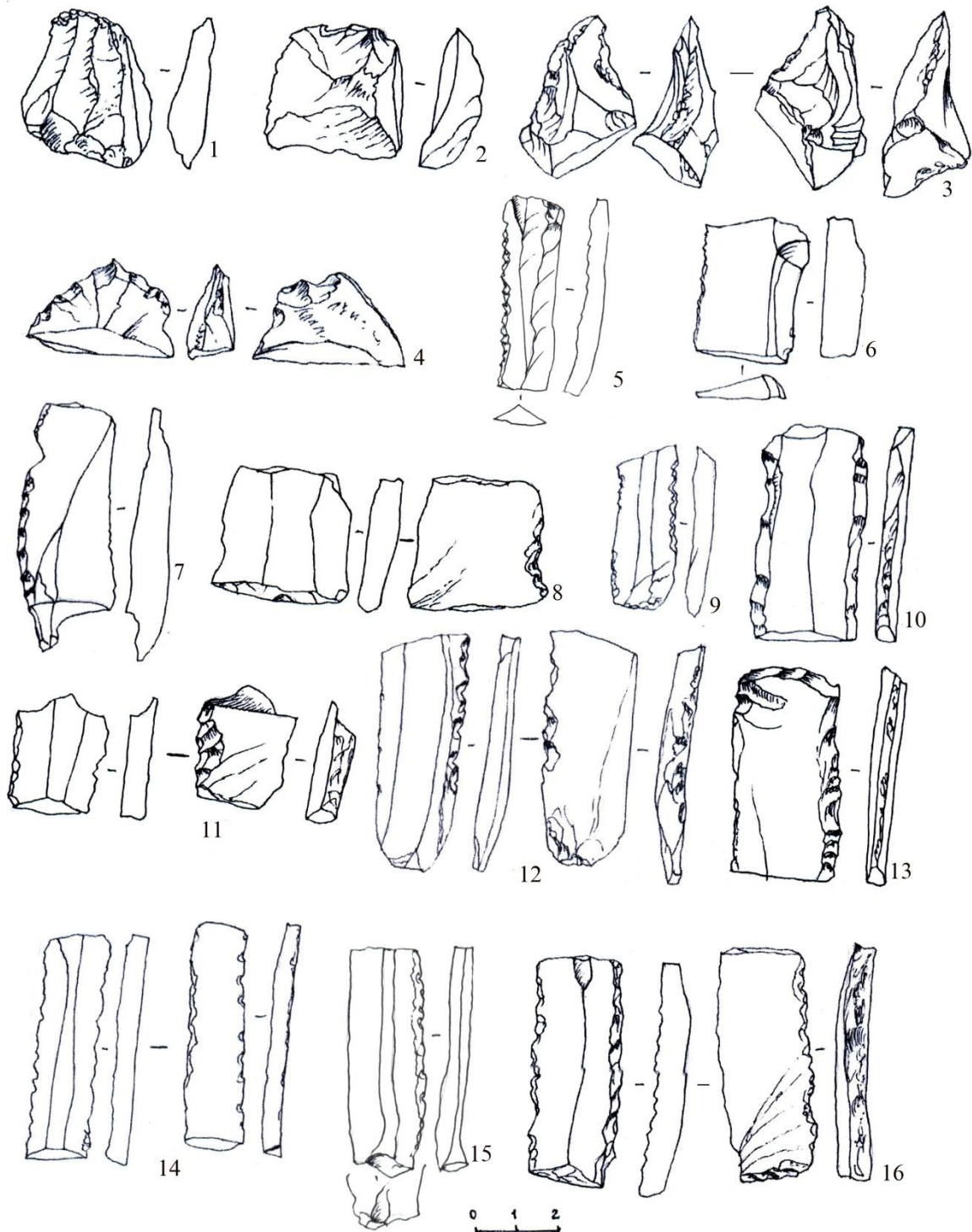
Leylatəpə mədəniyyətinə aid digər abidələrdən fərqli olaraq Qalayerində daha çoxsaylı obsidian məmulatı aşkar edilmişdir (Tablo II, 1-6). Burada müxtəlif nukleusların, çoxsaylı qəlpələrin və dişəkləyicilərin tapılması obsidiandan alətlərin bilavasitə yaşayış yerində istehsal edildiyini göstərir. Təsadüfi hallarda tünd qırmızı-qəhvəyi rəngli obsidian lövhələrinə rast

Tarix və onun problemləri, № 3 2013

gəlinə də bu növdən olan məmulatın demək olar ki, hamısı qara və az sayda şəffaf daşlardan hazırlanmışdır.

Nukleuslar diskşəkilli, piramidal, prizmatik və s. tiplidirlər. Maraqlıdır ki, nukleusların bir neçəsi mezolit-neolit səciyyəli olub, yastı nüvə tipinə aiddirlər (Tablo II, 1-2).

Tablo II

Obsidian məmulatı tipoloji-funksional baxımından olduqca müxtəlifdir. Bəzi istisnalar nəzərə alınmazsa, alətlərin böyük əksəriyyəti lövhələrdən hazırlanmışdır. Lövhələrin müəyyən qismi çoxfunksiyalı alətlərdir. Qalan bütün lövhələr bıçaq, uc və yan qaşovu kimi istifadə edilmişdir.

Arxaik səciyyəli alətlərin əksəriyyəti məhz qəlpələrdən hazırlanmışdır. Bunlar bir və çoxfunksiyalı alətlərdir. Bir funksiyalı alətlərdən daha çox iskənələrə təsadüf olunur. Onlardan biri nisbətən iri və qalın qəlpədən, digərləri isə kiçik və yastı qəlpələrdən düzəldilmişdir.

Qəlpələrdən hazırlanmış alətlərin bir qismi **qaşovlardır**. Bunlar əsasən yan və bir ədəd dairəvi qaşovdur. Yan qaşovlardan birinin eyni zamanda bir tərəfi sınımış ox ucluğu olması ehtimalı da vardır. Dairəvi qaşov qalın olub, üstü piramidal şəkildə işlənmiş, ətrafları dikinə hündür dişəklənmişdir.

Qaşovlardan biri çoxfunksiyalı qəlpə üzərindədir. Uzunsov qəlpənin bir sonluğu burğu, yan tərəfi isə qaşov kimi istifadə edilmişdir.

Qəlpə üzərində hazırlanmış **sıyrığallardan** biri çoxfunksiyalı alətlər sırasına daxildir (Tablo II, 3). Qalın qəlpənin tədricən nazikləşən uzunsov tərəfinin sonluğu burğu, bir yanı qaşov, digər yanı isə sıyrığaldır. Digər bir sıyrığal qalın, uzunsov qəlpənin geniş sonluğundadır.

Bir ədəd qalın qəlpənin bir yanı **mişar** funksiyalı olub, dərin dişəklənmişdi (Tablo II, 4). Maraqlıdır ki, mişarlar yalnız lövhə üzərindədir (Tablo II, 5) və qəlpədən hazırlanmış bu mişar hələlik yeganədir.

Obsidiandan hazırlanmış **kəsərlər** lövhə üzərindədir. Onlar qalın və nazik olmaları ilə fərqlənirlər. Qalın lövhələrdən birinin qalın tərəfi kəsər, nazik tərəfi isə bıçaq funksiyalı olmuşdur.

Şəffaf obsidiandan hazırlanmış bir ədəd **ox ucluğu** aşkar edilmişdir. Bir qanadının sonluğu sınımış bu ox ucluğu üçbucaq lövhədən hazırlanmışdır. Arxası zəif oyuqludur.

Arxaik səciyyəli alətlərdən bir maraqlı tapıntıyı qeyd etmək lazımdır. Bu, lövhənin sonluğunda düzəldilmiş **yonqardır**. Lövhənin iki üzdən vurularaq səthi qoparılmış və sonluğa doğru nazikləşdirilmişdir. Lövhənin digər tərəfində isə dəstəyə keçirmək üçün saplaq düzəldilmişdir.

Obsidiandan hazırlanmış arxaik alətlərin bir qismini üçbucaq, trapes və düzbucaqlı formalı **mikrolitlər** təşkil edir. Altı ədəd mikrolitin hamısı məhz şəffaf obsidiandan hazırlanmışdır. Onlar yığma alətlərin dişlərindən ibarətdir. Həcmcə çox da böyük olmayan qazıntı sahəsindən yalnız obsidiandan hazırlanmış 6 ədəd mikrolitin aşkar edilməsi daş alətlərin hazırlanmasında arxaik ənənənin kifayət qədər güclü olduğunu göstərir.

Gümüşü obsidiandan hazırlanmış alətlər

Gümüşü rəngli obsidiandan hazırlanmış alətlər digər abidələrdə olduğundan daha çoxsaylıdır (Tablo II, 7-13). Bu daşdan qaşov, bıçaq, iskənə, yonqar, sıyrığal, burğu və s. funksiyalı alətlər, eyni zamanda bir neçə mikrolit hazırlanmışdır. Bunlarla yanaşı, gümüşü obsidiana aid nüvələrin aşkar edilməsi göstərilən alətlərin bilavasitə yaşayış məskənində istehsal edildiyini sübut edir. Aşkar edilmiş yastı nüvələr, mikrolitlər və s. alətlər mezolit-erkən neolit səciyyəlidir.

Yastı nüvələrdən biri ikinci dəfə istifadə edilmişdir. Onun bir tərəfi **yonqar** funksiyası üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Təsadüfi istisnalar nəzərə alınmazsa alətlərin hamısı lövhə üzərindədir. Bunlar əsasən üçbucaq və trapesşəkilli lövhələrdir. Əksəriyyəti təkfunksiyalı olsa da, bir qismi çoxfunksiyalıdır.

Tarix və onun problemləri, № 3 2013

Maraqlıdır ki, qazıntı zamanı cəmi iki ədəd *segment* tipli alət aşkar edilmişdir ki, bunlar da məhz gümüşü obsidiandan hazırlanmışdır. Onların işlək ağzı qaşov kimi istifadə edilmişdir.

Sıyrğallar əsasən lövhələrin və az hallarda qəlpələrin yanlarında olsalar da, bir lövhənin sonluğunda sıyrğal qeydə alınmışdır.

Üç ədəd *mikrolit* aşkar edilmişdir. Onlardan birinin kənarları dişəksizdir. İkinci mikrolit üzərində *uc qaşov* düzəldilmişdir. Üçüncü mikrolitin sonluğundan *iskənək* kimi istifadə edilmişdir. Bunlar sırf mezolit-neolit səciyyəli alətlərdir.

Burğu funksiyalı alətlər adətən lövhə və ya qəlpələrin küncələrində düzəldilmişdir. Yalnız bir ədəd burğulövhənin ucunun mərkəzində hazırlanmışdır. İstifadə zamanı burğunun sonluğu sınımışdır. Üç üzlü lövhənin yanlarının dişəksiz və istifadəsiz olması bu lövhənin yalnız burğu üçün nəzərdə tutulduğunu göstərir.

İri ölçülü trapes lövhələrdən biri ilkin olaraq bıçaq kimi istifadə edilmiş, sındıqdan sonra isə bir fraqment ikinci dəfə istifadə edilmişdir. Belə ki, 3 sm enə malik bu lövhə fraqmentinin hər iki sonluğu hündür, dikinə dişəklənmiş *qaşovdur*.

Digər bir *qaşov* düzbucaqlı qəlpə üzərindədir. Bir tərəfi nisbətən qalın olan bu qəlpənin nazik yanı mezolit üsulu ilə yayma dişəklə dişəklənərək qaşov hazırlanmışdır.

Çoxfunksiyalı alətlərin əksəriyyətində *bıçaq* təmsil olunmuşdur. Lövhələrdən birinin bir sonluğu *uc qaşov*, bir yanı kəsər, digər yanı isə bıçaqdır. Digər bir trapesin bir sonluğu arxaik səciyyəli alət – *yonqardır*. Lövhənin bir yanı *qaşov*, digər yanı isə *bıçaqdır*.

Trapes fraqmentlərindən biri kiçik ölçülü olsa da, onun üzərində üç funksiyalı alət düzəldilmişdir. Belə ki, lövhənin bir sonluğu *qaşovdur*, bir yanı *mişar*, digər yanı isə *bıçaq* kimi istifadə edilmişdir.

Bıçaqşəkilli lövhənin bir sonluğunun hər iki yanı əks istiqamətlərdən, altdan və üstən dişəklənərək *ucda yan qaşov* düzəldilmişdir.

Gümüşü obsidiandan hazırlanmış alətlərdən bir qrupunu *mişarlar* təşkil edir. Daha doğrusu, ən çox mişar məhz bu daşdan istehsal edilmişdir. Mişarların dişəklənməsi üsulu diqqəti cəlb edir. Onlardan biri qalın trapes üzərindədir. Lövhənin bir yanından mişar düzəldilmişdir. Lövhə qalın olmağına baxmayaraq dişəklənmə dərin deyildir. Dişəklər arasındakı məsafə demək olar ki, eynidir. Onunla eyni yerdə aşkar edilmiş başqa bir *mişar* nazik lövhə üzərindədir. Bu mişarın dişəkləri dərin və dayaz dişəklərin bir-birini əvəzləməsi üsulu ilə düzəldilmişdir. Həmin lövhənin digər yanı *bıçaq*, bir sonluğu isə *iskənək* kimi istifadə edilmişdir.

Nazik lövhənin hər iki yanlarının *mişar* kimi düzəldilməsində də eyni dişəkləmə üsulundan istifadə edilmişdir. Bu lövhənin bir sonluğu isə *yonqar* funksiyasını daşımışdır. Yonqarın düzəldilməsi zamanı lövhənin qabarıq tərəfinin üstü vurulub götürülmüşdür.

Trapes şəkilli lövhələrdən birinin bir yanından *mişar* düzəldilmişdir. Maraqlıdır ki, dişəkləmə lövhənin sonuna qədər davam etməmişdir. Dərin vurulmuş dişlər çəpinə olub, qarmaq şəkillidir. Bəzən bu dişlərin arasındakı məsafələr kiçik dişəklənmişdir. Dişlər olan işlək ağız uzunmüddətli istifadədən yaxşı cilalanmışdır.

Hər iki dişəklə lövhələrdən birinin bir yanı *qaşov*, digər yanı isə *sıyrğal* kimi istifadə edilmişdir. Onunla eyni yerdə yastı, enli bir lövhə tapılmışdır. Bu lövhə işlənməsi ilə diqqəti çəkir. Onun sağ yanı üst üzdən seyrək və xırda dişəklənmişdir. Lövhənin sol tərəfi alt üzdən iri qoparmalardan sonra həmin qoparılmış sahə daxilində dişəklənmiş və *qaşov* kimi istifadə edilmişdir. İri qoparmalar lövhənin ucunda da davam etmişdir. Lakin burada dişəkləmə aparılmamışdır. Lövhənin ucunda üst üzdən də iri qoparma müşahidə edilir. Bu da həmin ucluğun *yonqar* kimi istifadəsini göstərir.

Lövhlərdən biri üzərində üç funksiyalı alət düzəldilmişdir. Üç səthli lövhənin sağ yanından *bıçaq* kimi istifadə edilmişdir. Nisbətən qalın, sol tərəfi isə üst üzdən dikinə dişəklənərək *qaşov* düzəldilmişdir. Qaşov olan tərəfdəsonluğa yaxın yerdə dərin gəz açılmışdır. Həmin tərəfin digər sonluğunda *burğu* düzəldilmişdir (Tablo II, 7).

Çaxmaqdaşından hazırlanmış alətlər

Çaxmaqdaşından hazırlanmış alətlər say etibarilə ikinci yeri tutur. Bu daş cinsinin boz, qonur, qəhvəyi, gümüşü, tünd qırmızı (surquç) və s. rənglərindən hazırlanmış müxtəlif təyinatlı alətlər aşkar edilmişdir.

Əsasən lövhəşəkillidirlər və daha çox təkfunksiyalı olub *oraq dişləri* və ya yığma alətin hissələri kimi istifadə edilmişlər. Belə alətlərin üzərindəki bitum izləri və işlək ağzın istifadə nəticəsində hamarlanaraq cilalanması belə bir qənaətə gəlməyə imkan verir. Belə xüsusiyyətlər əsasında yığma alətlərin qövsvari deyil, düz xətlili olmasını söyləmək mümkündür.

Çaxmaqdaşından çoxfunksiyalı alətlər də hazırlanmışdır. Belə alətlərin sayı çox olmasa da, onlarda neolit dövrü daş alətlər istehsalının ənənələri qorunub saxlanmışdır.

Qara rəngli lövhənin bir yanı *bıçaq*, digər tərəfi isə *qaşov* kimi istifadə edilmişdir. Qaşovun bir yanından həm də *siyrğal* kimi istifadə edilmişdir.

Kiçik ölçülü, ağ rəngli lövhənin dişəklənməsi diqqəti cəlb edir. Trapessəkilli bu lövhənin sol yanı narın dişəklənib. Lövhənin sağ tərəfi isə mərkəzdən başlayaraq yayılma retuşla dişəklənib ki, bu da neolit dövrü üçün səciyyəvidir. Yayılma dişəkdən sonra işlək ağızda açılmış dişlər olduqca narındır.

Arxaik səciyyəli çoxfunksiyalı alətlərdən biri qonur rəngli çaxmaqdaşından hazırlanmışdır. Dörd səthli alətin üstündə bitum ləkələri saxlanmışdır. Lövhənin bir tərəfi dişəklənmiş və istifadə nəticəsində cilalanmışdır. Həmin tərəfin bir sonluğu həm də *burğu* aləti, lövhənin digər sonluğu isə *uc qaşovudur*. Görünür, bu daş ilk olaraq yığma alətin diş, sındıqdan sonra isə burğu və uc qaşovu kimi istifadə edilmişdir.

Çaxmaqdaşından hazırlanmış bir neçə *mişar* aşkar edilmişdir. Onlardan biri qonur rəngli trapes lövhədən düzəldilmişdir. Lövhənin bir yanı sıx, digər tərəfi isə seyrək dişəklənmişdir. Seyrək dişəklənmiş tərəfin işlək ağzı istifadədən cilalanmışdır. Maraqlıdır ki, hər iki tərəfin dişləri qarmaqvari şəkildə eyni istiqamətə yönəlmişdir (Tablo II, 14).

Digər bir *mişar* tünd qırmızı rəngli çaxmaqdaşı qəlpəsi üzərində düzəldilmişdir. Mişar yayılma retuşla dərin dişəkləmə üsulu ilə hazırlanmışdır. Qəlpənin bir küncü *burğu*, digər bir yanı *yonqar*, üçüncü bir tərəfi isə *kəsər* funksiyalı olmuşdur. Bütün bu əlamətləri ilə alət mezolit-neolit səciyyəlidir.

Arxaik alətlər sırasında qara rəngli çaxmaqdaşı qəlpəsindən hazırlanmış *iskənə* funksiyalı aləti qeyd etmək lazımdır. Bu qəlpə üzərində işlək ağzın hazırlanması üçün qabarıq hissənin üstü uzununa vurulub götürülmüşdür.

Felztdən hazırlanmış alətlər

Kəsici alətlərin müəyyən qismini felztdən hazırlanmış məmulat təşkil edir (Tablo II, 15-16). Onlar tünd boz və qara rənglidirlər. Alətlərin hamısı lövhəşəkillidirlər. Tipoloji-funksional baxımdan əsasən bıçaqvari lövhələr və oraq dişləridir. Cəmi bir neçə çoxfunksiyalı alət tapılmışdır. Onlardan biri qara rəngli lövhə üzərində düzəldilmişdir. Üç səthli bu lövhənin bir yanı dikinə, hündür dişəklənərək *qaşov* əmələ gətirilmişdir. Lövhənin digər tərəfi dərin dişəklənərək *mişar* düzəldilmişdir (Tablo II, 16).

Çox təsadüfi hallarda felztdən istehsal tullantılarına rast gəlinir.

Üç səthli digər lövhənin bir yanı *siyrğal*, digər yanı isə *bıçaq* kimi istifadə edilmişdir. Lövhənin üzərində bitum izlərinin olması onun yığma alətin diş kimi də istifadəsini göstərir.

Tarix və onun problemləri, № 3 2013

Beləliklə, Qalayeri yaşayış məskəninin daşdan hazırlanmış əmək alətləri Leylatəpə mədəniyyətinin digər abidələrində olduğundan daha zəngindir. Xüsusilə dən daşları və bəzi beləalətlərdən ikinci istifadə Qalayerində daha çoxsaylı və əhatəli təmsil olunmuşdur. Bu abidənin tədqiqi göstərdi ki, üstü oyuqlu dən daşları məhz xalkolit dövründə Cənubi Qafqazda Leylatəpə mədəniyyətinə aiddir.

Kəsici alətlər də tipoloji-funksional baxımından fərqlənir. Diqqəti çəkən faktlardan biri Qalayerində gümüşü obsidian məmulatının zəngin olmasıdır. Bu daşdan hazırlanmış çox-funksiyalı alətlər daha çoxsaylıdır.

Bütövlükdə Qalayerinin daş məmulatı əkinçi-maldar təsərrüfatında istifadə edilmiş alətlərdir. Bunlar əsasən oraq dişlərindən ibarət biçin alətləri və biçilmiş taxılın üyüdülməsi üçün dən daşları, sürtkəclər və s. tipli alətlərdir. Obsidian və çaxmaqdaşından düzəldilmiş bəzi alətlər çox güman ki, həm də heyvan dərisinin aşılınması, ağac və sümükəşləmə məqsədilə istifadə edilmişdir.

ƏDƏBİYYAT

- 1.Алиев Н.Г., Нариманов И.Г. Культура Северного Азербайджана в эпоху позднего энеолита. Баку, 2001
- 2.Мунчаев Р.М.. Майкопская культура. Археология. Ч. II. Эпоха бронзы Северного Кавказа. Москва 1994
- 3.Мусеибли Н. А. Энеолитическое поселение Беюк Кесик. Баку 2007
- 4.Мусеибли Н.А. Курганный могильник позднего энеолита у с. Союгбулаг в Азербайджане //Российская археология, №1, Москва, 2012, с.16-25
- 5.Шишлов А., Колпакова А. Поселение майкопской культуры у станицы Натухаевской в приморской части северо-западного Кавказа // Доклад на второй международный конгресс по археологии Евразии, проводимый в 2010 г. Тире (Турция)

НАДЖАФ МУСЕИБЛИ**КАМЕННЫЕ ОРУДИЯ ТРУДА ПОСЕЛЕНИЯ ЛЕЙЛАТЕПИНСКОЙ
КУЛЬТУРЫ ГАЛАЕРИ**

Поселение Галаери эпохи халколита (I пол. IV тыс. до н.э.) находится на территории Габалинского международного аэропорта. Памятник лейлатепинской культуры Галаери возник в результате миграции населения восточноанатолийского позднего халколита на Южный Кавказ. Во время раскопок здесь обнаружены богатые изделия из разных пород камня, использовавшиеся в земледельческом хозяйстве: зернотерки, терочники, песты и многочисленные режущие орудия. На рабочей поверхности некоторых зернотерок имеются круглые углубления, характерные для таких орудий лейлатепинской культуры. Режущие орудия изготовлены из обсидиана, кремня и фельзита. Изделий из серебристого обсидиана обнаружены больше, чем на других памятниках указанного периода. Режущие орудия представлены вкладышами серпов, скребками, ножевидными пластинками, стамесками, микролитами и др. Многофункциональные орудия изготовлены, в основном, из серебристого обсидиана. Выявленные нуклеусы, производственные отходы и ретушеры доказывают, что режущие орудия изготовлены на месте.

NAJAF MUSEYIBLI

**STONE LABOR TOOLS OF GALAYERI SETTLEMENT
RELATING TO LEILATEPE CULTURE**

Galayeri settlement relating to Chalcolithic period (I half of the IV millennium B.C) is located within the area of Gabala International Airport. This settlement being one of the Leilatepe culture monuments had emerged as a result of migration of the Late Chalcolithic population from Eastern Anatolia to the South Caucasus. Rich stone products have been found in the monument. These are hand-millstones, graters, mortar and pestles and a great deal of cutters used in the agricultural sector. There is a circular hollow on the surface of some hand-mill stones which is typical namely for Leilatepe culture. Cutting tools were made of obsidian, flint and felsit. The monument where most of the tools made of silver obsidian were found is just the Galayeri settlement. The cutting tools cover the sickle teeth, knife-shape slabs, curry-combs (horse-combs), saws, chisels, filings, cutting tools and so on. Multi-function tools outnumber in Galayeri settlement than in other monuments of Leilatepe culture. The detection of nuclei, industrial wastes and shows that cutting tools were prepared just in the settlement.

Rəyçilər: t.e.d. Q.S.İsmayılzadə, t.e.d.R.C.Süleymanov

AMEA-nın Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu "İlk orta əsrlər arxeologiyası" şöbəsinin 13 sentyabr 2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (pr.№06).